

Audiovisuaalisen materiaalin jakaminen kirkon ja järjestöjen verkoissa

Ohjeistus seurakuntien tilaisuuksien välittämiseen verkossa

Seurakunnat voivat palvella jäseniään tuottamalla verkkoon audiovisuaalisia sisältöjä. Audiovisuaalisilla sisällöillä voidaan tarjota esimerkiksi hartaadellista materiaalia, opetusta ja virikkeitä. Audiovisuaaliset sisällöt voivat myös viestiä tulevista tapahtumista ja luoda mielikuvaa seurakunnasta.

Suoratoisto – jota kutsutaan myös striimaukseksi – tarkoittaa verkossa reaaliaikaisesti välitettyä sisältöä. *On demand* tarkoittaa sitä, että tilaisuudesta on tehty audio- tai videotallenne, jonka verkon käyttäjät voivat katsoa itse valitsemanaan aikana. *Lataaminen* eli *download* tarkoittaa sitä, että käyttäjä voi ladata tallenteen omalle laitteelleen ja toistaa sitä myös ilman reaaliaikaista verkkoyhteyttä.

Audiovisuaalisiin sisältöihin verkossa voi liittyä myös vuorovaikutuksellisia elementtejä, jotka mahdollistavat palautteen antamista ja saamista sekä lisäävät yhteenkuuluvuutta. Audiovisuaaliset sisällöt välittävät uskon ydinsisältöä, mutta välittävät myös kuvaa seurakunnasta yhteisönä.

Verkon lisäksi audiovisuaalisia sisältöjä voidaan välittää televisiossa ja radiossa tai kiinteillä yhteyksillä esimerkiksi vanhusten asuin- ja hoitoyksiköihin sekä erilaisiin laitoksiin.

Suoratoisto voi tarjota mahdollisuuden osallistua seurakunnan tilaisuuksiin silloin, kun se on esimerkiksi välimatkan tai terveydellisten syiden takia mahdotonta tai vaikeaa. Ikääntyneiden ja sairaiden lisäksi suoratoistettuja jumalanpalveluksia seuraavat usein esimerkiksi seurakunnan alueelta muualle muuttaneet.

Tyypillisesti suoratoistettavaa sisältöä ovat esimerkiksi jumalanpalvelukset, konsertit sekä erilaiset opetus- ja keskustelutilaisuudet. Muutamissa seurakunnissa suoratoistetaan myös kirkollisia toimituksia, joiden osalta on noudatettava jumalanpalveluksien välittämisestä poikkeavia käytäntöjä.

Ääntä ja kuvaa välitettäessä on kuitenkin otettava huomioon erilaisia juridisia ja tekijänoikeudellisia reunaehtoja. Näin kunnioitetaan seurakuntalaisten yksityisyyden suojaa sekä otetaan huomioon uskonnonvapauden, sananvapauden käyttöön ja tekijänoikeuksiin liittyvät kysymykset. Lakien lisäksi on otettava huomioon hyvät tavat.

Kuvan ja äänen välittäminen

Jumalanpalvelukset ja niihin vertautuvat kirkolliset tilaisuudet

Kirkon tai muun kuvaustilan ovella on oltava tieto siitä, että tilassa toteutetaan kuvaus. Samalla on kerrottava, missä kuvattava materiaali on nähtävissä, sekä onko kysymys ainoastaan suoratoistosta, vai onko tallenne myös nähtävissä myöhemmin.

Periaatteessa jumalanpalveluksen toteuttajilta ja jumalanpalvelukseen osallistuvilta on saatava suostumus sekä kuvaamiseen että kuvan välittämiseen verkossa. Kun henkilö osallistuu tilaisuuteen, ja hän on tietoinen kuvan tai äänen välittämisestä, hän antaa samalla suostumuksensa.

Uskonnon tunnustaminen ja harjoittaminen on perusoikeus. Tilaisuuden järjestäjän on huolehdittava siitä, että osallistujan yksityisyyden suojaa kunnioitetaan. Siksi tilaan on varattava myös alue, joka rajautuu kuvausalueen ulkopuolelle. Tilan ulkopuolella olevassa tiedotteessa on annettava selkeä ohjeistus siitä, missä tämä alue sijaitsee.

Eryisesti ehtoollisenvieton pyhyyttä ja ihmisten yksityisyyttä on kunnioitettava. Siksi on varmistettava, että myös ne ihmiset jotka eivät halua tulla kuvattavaksi, voivat osallistua ehtoollisen viettoon häiriöttä. Myös tämä tieto on syytä olla nähtävissä ennen tilaan saapumista.

Yksityisyyttä suojaava ehtoollisen vietto voidaan varmistaa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Alttarikaitteesta tietty osa on rajattu selkeästi kuvausalueen ulkopuolelle
- Ensimmäinen pöytä ehtoollisen viettoa välitetään lähetyksessä, sen jälkeen alttarialue on rajattu kuvauksen ulkopuolelle
- Ehtoollisen vieron aikana ei kuvata lainkaan ehtoollisella kävijöitä

Alle 18-vuotiailta, jotka ovat jumalanpalveluksessa suorittavassa roolissa – esimerkiksi laulamassa kuorossa, ehtoollisavustajana tai tekstinlukijana – edellytetään huoltajan antama kirjallinen lupa. Alaikäisen lupa voi olla myös jatkuva, eli kattaa pitemmän ajanjakson, esimerkiksi koko vuoden jumalanpalvelukset.

Muut kirkolliset tilaisuudet

Avioliittoon vihkiminen, avioliiton siunaus, kaste ja hautaan siunaaminen edellyttävät korkeaa yksityisyyden suojaa. Peruslähtökohtana on aina asianomaisten (vihkipari, vainajan omaiset tai kastettavan vanhemmat) hyväksyntä tai oma aloite, joka on pyydettyä kirjallisena. Seurakunta voi tarjota tilaisuuden välittämistä verkossa osana palveluitaan.

Tilaisuuksien yksityisluonteisuuden takia tilaisuuksia ei tule lähettää avoimessa verkossa, vaan tulee käyttää joko salasanalla suojattua palvelua tai käyttää ns. kertakäyttöistä internet-osoitetta, joka poistuu käytöstä tilaisuuden päätyttyä. Tämä osoite ilmoitetaan etukäteen asianosaisille henkilöille, jotka harkintansa mukaan itse luovuttavat osoitetta edelleen.

Usein omaiset välittävät itse kuvaa suoratoistona kirkollisista toimituksista. Seurakunnalla ei ole vastuuta yksittäisten ihmisten ratkaisuista, mutta se voi ohjeistaa hyvän tavan mukaiseen kuvaamiseen. Kuvaa tai ääntä ei tule välittää verkkoon ilman asianomaisten omaa suostumusta, ja silloinkin tulee suositella suojattuja yhteyksiä tai kertakäyttöisiä internet-osoitteita.

Konsertit, keskustelutilaisuudet ja vastaavat

Useat seurakunnat välittävät myös konsertteja, keskustelutilaisuuksia, raamattutunteja tai muuta vastaavaa aineistoa verkon kautta. Koska kyse ei ole uskonnon harjoittamisesta, eikä siten arkaluonteisesta henkilötiedosta, voidaan kuvaus periaatteessa toteuttaa vapaammin.

On kuitenkin suositeltavaa noudattaa samoja periaatteita kuin jumalanpalvelustenkin osalta: kuvaustilan ulkopuolella ilmoitetaan selkeästi, että tilaisuus välitetään sekä missä suoratoisto ja/tai tallenne on nähtävissä. Edelleen on hyvä rajata ja osoittaa tilasta osa, joka jää kameroiden kuva-alan ulkopuolelle.

Alaikäisten esiintyjien osalta edellytetään holhoojan antamaa kirjallista suostumusta.

Konserttien ja muiden musiikkia sisältävien tilaisuuksien osalta on otettava huomioon mahdolliset tekijänoikeuksiin liittyvät velvoitteet.

Seurakunnan henkilöstö, kuorolaiset, avustajat ja vapaaehtoiset

Pappien, kanttoreiden ja muiden seurakuntien henkilöstöön kuuluvien osalta kyse on normaalin virkatehtävän suorittamisesta, joten erillistä lupaa kuvan tai äänen välittämiseen verkossa ei tarvita, eikä kuvan tai äänen välittäminen muodosta perustetta lisäpalkkiolle.

On kuitenkin suositeltavaa, että mikäli suoratoistoa toteutetaan seurakunnassa säännöllisesti, kirjataan asia työsopimukseen, viranhoitomääräykseen, viranhaltijan johtosääntöön, tehtäväkuvaukseen tai muuhun vastaavaan dokumenttiin.

Sen sijaan kuorolaisilta, vapaaehtoisilta ja avustajilta on saatava suostumus kuvaamiseen. Kun henkilö osallistuu tilaisuuden toteuttamiseen ja hän on tietoinen kuvan tai äänen välittämisestä, hän antaa samalla suostumuksensa. Mikäli kyseessä ole alle 18-vuotias, tarvitaan huoltajien antama kirjallinen lupa.

Tekijänoikeudet

Musiikki ja tekijänoikeudet

Suuri osa musiikista on tekijänoikeuksien alaista, joka merkitsee sitä, että musiikin julkinen esittäminen edellyttää yleensä lupaa ja tekijät ovat oikeutettuja korvauksiin. Tekijänoikeuksien alaisia teoksia ovat tekstit, sävellykset ja sovitukset, joiden tekijä on elossa tai tekijän kuolemasta on kulunut vähemmän kuin 70 vuotta.

Tekijänoikeuslaissa on kirkon kannalta muutamia keskeisiä poikkeuksia. Teoksen, joka on julkaistu, saa esittää julkisesti jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä. Julkaistun teoksen saa myös esittää julkisesti tilaisuudessa, jossa teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa.¹

Tekijänoikeuslain poikkeus ei kuitenkaan koske jumalanpalveluksen välittämistä verkossa. Mikäli jumalanpalveluksessa on sellaista musiikkia, joka on tekijänoikeuksien alaista, pitää musiikin välittämistä varten hankkia Mediapienlupa Teostolta.² Lupa ei edellytä musiikkitietojen erillistä raportointia Teostolle. Poikkeuksena ovat Teoston lisensoimat verkkopalvelut, kuten YouTube, jota käytettäessä erillistä Teoston myöntämää lupaa ei tarvita.

Muiden kuin jumalanpalvelusten osalta on huomioitava, että musiikin esittäjiltä on verkkojulkaisuun saatava erillinen lupa. Esittäjälle syntyy oikeus tekijänoikeuskorvauksiin riippumatta teoksen alkuperästä, mutta hänelle voi tulla lisää oikeuksia tekijänoikeuskorvauksiin, jos esitettävä teos on hänen oma sanoituksensa, sävellyksensä tai sovituksensa.

Verkkoon katsottavaksi tai kuunneltavaksi laitettavista musiikkia sisältävistä live-tilaisuuksista ei tarvita teoskohtaista musiikkitietojen raportointia, vaan siihen riittää Teoston Mediapienlupa. Teoston lisensoimaa palvelua, kuten YouTube, käytettäessä lupaa ei tarvita.

Mikäli kyse on erityisestä musiikkitilaisuudesta, jossa esitetään tekijänoikeuksien alaista musiikkia, on aina tehtävä musiikkiraportit, riippumatta siitä, julkaistaanko tilaisuus verkossa vai ei. Raportointia edellytetään, jotta live-musiikista kerätyt korvaukset osataan tilittää oikeille oikeudenomistajille. Ensisijaisesti järjestävä taho tekee esitysilmoituksen Teostolle, mutta esitysilmoituksen voi tehdä myös itse artisti, orkesteri tai muu taho. Tästä voi sopia esiintyjän kanssa.

Mediapienluvassa ei ole aikarajoitusta sille, miten pitkään jumalanpalvelus tai muu tilaisuus on verkossa nähtävissä. Toisaalta luvan laajuus määrittelee yhtäaikaaisesti saatavilla olevan musiikin määrän tunteina kuukaudessa. Tämä on otettava huomioon, jos aiemmin tallennetut tekijänoikeuksien alaista materiaalia sisältävät tilaisuudet jäävät verkkoon. Siksi on suositeltavaa rajoittaa verkkonäkyvyys esimerkiksi yhden kuukauden mittaiseksi. YouTube muodostaa tässäkin poikkeuksen.

On huomattava, että Teoston Mediapienlupa ei kata kaupallisten äänitteiden käyttöä verkossa. Kaupallisten äänitteiden käyttöä hallinnoi Gramex³, jolle tehdään tarvittaessa ilmoitukset. Pääsääntöisesti velvoitetta Gramex-korvauksiin ei nettijulkaisussa kuitenkaan synny.

---

¹ [Tekijänoikeuslaki 21 §](#)

² Teoston verkkosivusto www.teosto.fi ja ohje Mediapienlupa <https://www.teosto.fi/kayttajat/luvat/285/m/2628>

³ www.gramex.fi

Tekijänoikeuksien näkökulmasta on suositeltavaa, että verkkosisällöt ovat suoratoistoa tai on-demand -tyyppistä. Ladattavia (download) sisältöjä tulee välttää, koska niiden lataaminen tulkitaan teoskappaleen valmistamiseksi.

Virsienväyttö ja tekijänoikeudet

Kirkon keskusrahasto hallinnoi eräiden virsien tekijänoikeuksia. Useiden virsien tekijänoikeuksien voimassaolo on päättynyt, koska tekijöiden kuolemasta on kulunut yli 70 vuotta. Nämä virret ovat vapaassa käytössä. Tieto virsien tekijöistä ja oikeudenhaltijoista löytyy virsikirjasta. Ajantasaisin tieto löytyy virsikirjan verkkoversiosta <http://evl.fi/virsikirja>. Lupa tekijänoikeuksien alaisten virsien käyttöön pyydetään pääsääntöisesti Teostolta, vaihtoehtoisesti suoraan oikeuksien haltijoilta.

Seurakunnat saavat tallentaa ja välittää verkossa tekijänoikeuksista vapaiden virsien sekä Kirkon keskusrahaston omistamien virsien esityksiä, jos heillä on siihen teosten esittäjien (kanttori, muut muusikot, kuorolaiset) suostumus. Suostumuksen ei tarvitse olla kirjallinen.

Yhteenveto

Jos tilaisuudesta välitetään elävää kuvaa:

- Ovelta on oltava tieto, että tilassa kuvataan, sekä tieto, missä suoratoisto tai tallenne julkaistaan
- Tilassa on oltava selkeästi osoitettu alue, jossa ihmiset jäävät halutessaan kuvattavan alueen ulkopuolelle
- Alle 18-vuotailta esiintyjiltä on saatava heidän huoltajiensa antama kirjallinen lupa
- Ehtoollisen vieton pyhyttä on kunnioitettava ja varattava mahdollisuus käydä ehtoollisella kuvausalueen ulkopuolella
- Tekijänoikeuksien alaisen musiikin välittäminen verkossa edellyttää Teoston Mediapienlupaa tai lisensoidun palvelun, kuten YouTube, käyttöä.
- Muuten kuin seurakunnan työntekijöinä normaaleissa työtehtävissä musiikkia esittäville on pyydettävä kirjallinen lupa
- Kirkollisia toimituksia – kaste, häät tai hautajaiset – välitettäessä on oltava asianomaisten suostumus, eikä niitä suositella jaettavaksi avoimessa verkossa, vaan mieluummin on käytettävä joko salasanalla suojattua yhteyttä tai ns. kertakäyttöosoitetta.